

På biblioteket er vi alle lige. Du ved ikke, om låneren ved din side er elitestuderende eller arbejdsløs. Det er en styrke, vurderer norsk forsker. Arkivfoto: Jakob Boserup

Biblioteket bliver et holdepunkt i et fragmenteret samfund

Nye undersøgelser fra Norge peger på, at vi aldrig har haft mere brug for de offentlige biblioteker, end vi har i dag. Bibliotekerne udfylder en vigtig samfundsøkonomisk rolle og afbøder problemer, der er udbredte i det moderne, urbane samfund.

af SANNE ARVIN

En gang om året mødes forskere og økonomer fra hele verden for at diskutere kulturøkonomi på højt plan. I år havde den 16. konference fundet vej til Copenhagen Business School. Bibliotekspressen var med og mødte dr.polit. Svanhild Aabø til en snak om hendes seneste forskning om bibliotekers rolle i en urban kontekst.

Platform for forståelse

Centralt for Svanhild Aabøs lange forsk-

ningskarriere er anvendelsen af økonomiske modeller som et værktøj til at placere de offentlige biblioteker i en samfundsøkonomisk kontekst. Hun mener, at argumenterne for bibliotekernes sociale og økonomiske berettigelse er mere aktuelle end nogensinde:

- Bibliotekerne er jo blandt andet med til at forbedre arbejdsstyrken i samfundet og særligt de grupper, der ikke har så mange penge. Bibliotekerne har blandt andet stor betydning for læsefærdigheder, tekniske færdigheder inden for it og for den generelle samfundsforståelse. Der er mange aspekter, der indirekte betyder, at biblioteker kan betale sig samfundsøkonomisk.

En af de vigtigste funktioner, som Svanhild Aabø peger på, er dog ikke de konkrete tilbud, som bibliotekerne danner rammer om som udlån af bøger og pc'ere. Analyser af biblioteker i tre forskellige områder af Oslo viser, at biblioteker bliver brugt ens i områderne uafhængigt af socioøkonomiske forskelle såsom indkomst, alder og etnicitet. I undersøgelsen fremhæves den helt unikke funktion, bib-

lioteker har som et mødested på tværs af baggrund og status.

- Det er vigtigt at have sådanne samlingssteder, fordi samfundet og særligt de store byer er meget mere fragmenterede og ulige i forhold til tidligere, forklarer Svanhild Aabø.

- Der er større klasseforskelle, end der var tidligere, og der er meget stor forskel på etnicitet. Der er stort set ikke andre steder, hvor du træffer nogen, som du ikke synger i kor med eller har andre fælles interesser med. Hvis der ikke er et minimum af platforme, hvor forskellige grupper i samfundet mødes, så har man ikke velfungerende samfund.

På denne måde forklarer hun, hvordan bibliotekerne danner rammer for, at forskellige grupper i samfundet stadig har en minimumsforståelse for hinanden.

- Findes den ikke, vil det skabe store problemer, fastslår hun.

Et skridt fra marginalisering

Ifølge undersøgelsen er det ikke kun som mødested mellem grupper, at biblioteket har en afgørende funktion. Det fælles

tilbud har også en mere psykologisk betydning, da man ikke defineres af ens livssituation i øvrigt.

- Der er et eksempel, hvor to sidder på et bibliotek, fortæller Svanhild.

- Den ene er forfatter, og hun har lige udgivet en novellesamling på et stort forlag. Den anden er langtidsledig og bruger biblioteket til at strukturere sin hverdag. Ingen kan se, at han er mindre vellykket end hende. Det er vigtigt at kunne være et sted, hvor du ikke skiller dig ud på grund af status, og det er med til at gøre, at der er et skridt længere til at blive marginaliseret, hvilket er meget vigtigt både for den enkelte og for samfundet, understreger hun.

Svanhild Aabø kigger på uret. Der er ikke længe til, at hun skal mødes med kollegaer fra hele verden for at diskutere økonomiske modeller og metoder. Vi når dog lige at få hendes bud på bibliotekernes fremtid:

- Der har jo været meget diskussion af bibliotekernes fremtid i lyset af den stigende digitalisering. Dog viser undersøgelser fra både Danmark og Norge jo allerede, at over 50 procent af dem, der bruger de offentlige biblioteker, ikke er der for at låne bøger, musik og så videre. De bruger blandt andet biblioteket som et socialt og kulturelt samlingssted.

Hvis bibliotekerne og biblioteksuddannelsen formår at udvikle sig og følge med tiden, mener Svanhild Aabø, at denne tendens vil fortsætte:

- Jeg tror, at bibliotekerne i fremtiden fortsat vil være en meget vigtig mødeplads i samfundet. ■

Sanne Arvin er freelancejournalist.
www.bibliotekspresen.dk

Svanhild Aabø er dr.polit., forsker og underviser på Biblioteks- og informationsuddannelsen ved Højskolen i Oslo. Hendes speciale er værdiansættelse af biblioteker med brug af økonomiske modeller.

Ren struktur uden indhold?

For nyligt blev en omfattende undersøgelse af låneradfærd på de svenske biblioteker fremlagt på en stor konference om kulturøkonomi på Copenhagen Business School.

En af forskerne bag mener, at biblioteker og politikere skal begynde at tage sådanne

forskningsresultater mere alvorligt, hvis ikke sagen om bibliotekernes fremtid skal tabes.

af SANNE ARVIN

Bibliotekspresen møder Knut Løyland på en cafe lige uden for Copenhagen Business School, hvor han tidligere på dagen har fremlagt de tendenser, der kendetegner svenskernes låneradfærd i årene fra 1995 til 2007. Undersøgelsen er en af de mest omfattende af sin slags og præsenterer detaljerede data om svenskernes låneradfærd blandt andet i forhold til alder, køn og tilknytning til arbejdsmarkedet.

Tendensen i Sverige er generelt den samme som i Danmark: Der lånes færre og færre bøger på de offentlige biblioteker.

De logiske sammenhænge

Konkrete resultater fra undersøgelsen viser, at det gennemsnitlige udlån i 1995 var på 8 bøger pr. indbygger, mens det i

2007 var faldet til et sted mellem 6,5 og 7 bøger pr. indbygger. Det er særligt inden for voksenlitteratur, at udlånet er faldet markant.

Mange af resultaterne fra undersøgelsen er ikke overraskende. Eksempelvis peger de på en sammenhæng mellem antallet af udlånte bøger og rejsetid til bib-

”Det værst tænkelige er, at man har en biblioteksstruktur, men ikke noget indhold.”

lioteket, bibliotekets litteraturbeholdning og de pågældende åbningstider. Men selvom mange af resultaterne ikke er forbavsende, fremhæver Knut Løyland, at undersøgelsen kan bidrage med vigtig viden.

- Jeg synes, man kan bruge den til rigtig meget. Særligt hvis man skal lave en strukturændring eller tænke fremad og bygge noget nyt. Vi analyserer jo eksempelvis også fordelene ved at bygge større biblioteker, selvom det kan betyde længere rejsetid for den enkelte.

Det er dog ikke kun til fremtidens biblioteker, at undersøgelserne kan bruges. Resultaterne viser nemlig helt konkrete sammenhænge også mellem mindre tiltag og effekten af disse.

- Hvis du eksempelvis har mange nye bøger, så ved du også, der er mange, der vil låne dem. Så analyserne viser, at hvis du justerer på den ene faktor, så kender du også effekten af den, forklarer Knut Løyland.

Struktur uden indhold?

Netop indkøb af det nyeste litteratur ▶

”I de her krisetider har lokalpolitikerne en tendens til at skære ned på de kulturelle budgetter, og dette kan resultere i, at der eksempelvis ikke bliver købt nyt materiale til bibliotekerne.”

samt kvaliteten af bibliotekerne er tydelige faktorer, der kan påvirke udlån af bøger. Derfor er det helt centralt, at bibliotekerne har ressourcer til fornyelse og udvikling, så de matcher tiden og behovet i befolkningen. I denne sammenhæng mener Knut Løyland blandt andet, at der kan være nogle problemer med forvaltningen af området:

- I Danmark og Norge er der eksempelvis en lov om, at alle kommuner skal have et bibliotek, men loven siger ikke noget om, hvad der skal være af materiale, fremhæver han.

- I de her krisetider har lokalpolitikerne en tendens til at skære ned på de kulturelle budgetter, og dette kan resultere i, at der eksempelvis ikke bliver købt nyt materiale til bibliotekerne, men at de beholder det gamle. Det værst tænkelige er, at man har en biblioteksstruktur, men ikke noget indhold.

Denne fare, mener Knut Løyland, er relevant i både Sverige, Norge og Danmark, da forvaltningen af velfærdsstaten ligger i kommunerne.

Selvom undersøgelsen drejer sig om låneradfærd, fremhæver Knut Løyland vigtigheden af bibliotekernes bredere funktion:

- Det er vigtigt, at bibliotekerne i fremtiden også profileres og bliver brugt som sociale mødesteder, ellers kan det blive en tabt sag for bibliotekerne. Særligt nu hvor for eksempel e-bøger vinder mere og mere indpas.

Denne anbefaling passer godt med de tiltag, der nyligt er søsat i Danmark på baggrund af rapporten om *Folkebibliotekerne i Vidensamfundet*. Han understreger vigtigheden af, at forskere og praktikere arbejder sammen i kampen om bibliotekernes fremtid:

- For at profilere sig mere som bibliotek, bliver man simpelthen nødt til at begynde at bruge den her type analyser, de bliver nemlig alt for sjældent brugt i dag, fastslår Knut Løyland afslutningsvis.

*Sanne Arvin er freelancejournalist.
www.bibliotekspressen.dk*

Knut Løyland er cand.polit. i socialøkonomi og er ansat som forsker ved *Telemarkforskning* i Norge. I et tidligere forskningsprojekt har han blandt andet analyseret låneradfærd hos biblioteksbrugere i Norge.

Fakta fra undersøgelsen

Ud fra økonomiske modeller har forskerne med undersøgelsen peget på helt konkrete sammenhænge mellem forskellige aspekter af bibliotekernes service og antallet af udlånte bøger.

Litteraturbeholdning

En 10 procent stigning i bibliotekets litteraturbeholdning fører til en stigning af udlån til voksne på 2 procent og en stigning af udlån til børn på 4,4 procent.

Rejsetid til biblioteket

En forøgelse af rejsetiden til biblioteket på cirka 10 procent betyder et fald i udlån på cirka 1 procent. For børne- og ungdomslitteratur er dette tal lidt lavere.

Åbningstid

En 10 procent stigning i åbningstiden om ugen (eksempelvis fra 40 til 44 timer), betyder en stigning af udlånte bøger på cirka 2,6 procent.

Ny litteratur

En 10 procent stigning af nyt litteratur resulterer i et øget udlån på 1,5-2 procent

Læs hele rapporten på: www.kulturradet.se/sv/publikationer